

Мельничук Л. С.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки
підприємства та землеустрою,
e-mail: lyuba_melnichuk@mail.ru

Крикунова І. В.,
студентка 5 курсу, факультет економічних наук,
Чорноморський державний університет ім. Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна,
e-mail: r2d2.258@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СУМНІВНОГО БАНКРУТСТВА В СУЧАСНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розглянуто проблему існування такого явища, як сумнівне банкрутство, деталізовано його складові та прояви у сучасних економічних умовах. Зроблено спробу детермінації основних понять та термінів банкрутства, для більш глибоко аналізу цих явищ. За результатами дослідження розроблено власну класифікацію, що поєднує види сумнівного банкрутства та конкретні кримінальні наміри, що є основною метою економічного злочину. Детально розглянуто приклад сумнівного банкрутства підприємства «ПівденДизельМаш» та проаналізовано його згідно класифікації, що пропонується.

Ключові слова: банкрутство; кримінальне банкрутств.; злочинний намір; фіктивне банкрутство; навмисне банкрутство; приховане банкрутство; кероване банкрутство; економічні рішення.

Постановка проблеми. Аналіз кримінальної сторони інституту банкрутства є основою проблематики даного дослідження у широкому сенсі. Дослідження видів сумнівного банкрутства, їх проявів, ознак, причин, схем та принципів дії є його основними напрямками. Особливе місце займає проблема протидії, превентивних заходів та адекватного покарання. Проміжні висновки дослідження використовуються для створення ефективного апарату аналізу загальноекономічного, фінансового становища підприємства та характеру його дій та рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізуючи стан дослідження теми кримінального банкрутства, слід зазначити, що проблема полягає в площині дослідження, що торкається як економіки, так і права і розглядається зазвичай окремо з економічної та юридичної точок зору. Питання зловживання інститутом банкрутства розглядали такі вчені, як: В. Абрамов, В. Богомолов, А. Сухоруков, О. Бірюкова, В. Мартінова, С. Амбарцумян. Правовий аспект проблеми ґрунтовно дослідили Б. І. Колб, К. С. Арутюнян. Науковці Л. Ю. Григор'єв та А. А. Кудрін детально досліджували ефективність карного переслідування економічної злочинності в тому числі і у сфері кримінального банкрутства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність дослідження даної теми зумовлюється браком комплексних досліджень, що поєднують у собі економічний та фінансовий аналіз з

юридичною оцінкою дій. Поверхово досліджена проблема ідентифікації конкретного виду банкрутства, специфічних ознак, які відрізняють один вид сумнівного банкрутства від іншого. Слабо розвиненим є механізм визначення межі між навмисними діями та некомпетентністю прийняття управлінських рішень, зокрема, гостро ця проблема майже не досліджена в ситуаціях технічного банкрутства. Небагато уваги на даному етапі приділяється таким поняттям, як прискорене та кероване банкрутство, спостерігається віднесення їх до більш розроблених видів кримінального банкрутства. Також бракує аналізу реальних прикладів сумнівних банкрутств та якому б ґрунтувались теоретичні висновки чи підтверджувались розроблені гіпотези.

Формулювання цілей статті. Головною метою роботи є розробка комплексної класифікації видів сумнівного банкрутства за криміноутворюючим фактором та використання цієї класифікації для аналізу реального прикладу сумнівного банкрутства. При цьому, в ході дослідження, постають такі задачі, як спроба ідентифікувати та розширити визначення та механізми дії різних видів сумнівного банкрутства.

Виклад основного матеріалу. Інститут банкрутства невід'ємна частина економічної системи. Він регулює відносини в економічній сфері, дозволяє оздоровлювати економіку, захищає учасників ринку та регламентує правовий базис вирішення фінансових спорів. При цьому, майже разом з самим поняттям

банкрутство, виникло і поняття сумнівного чи кримінального банкрутства. Суть сумнівного банкрутства, яка несе в собі загрозу економічній стабільності і безпеці, виражається через об'єкт таких економічних злочинів – суспільні відносини у сфері виконання суб'єктами господарської діяльності своїх зобов'язань. В умовах перехідної економіки такі відносини тільки закладаються на новій ринковій основі. Отже, умисні економічні правопорушення спотворюють здорову основу таких взаємозв'язків.

Проблема сумнівних банкрутств одночасно ускладнюється через ряд чинників як теоретичних, так і прикладних. До перших можна віднести розірваність економічної та юридичної інтерпретації термінів. Якщо юридично, наприклад, фіктивне банкрутство визначається – як завідомо неправдива заява засновника або власника суб'єкта господарської діяльності про фінансову неспроможність боржника виконувати зобов'язання перед кредиторами, тобто, як дія, то з економічної точки зору банкрутство розглядають, як стан. До того ж існує певна відмінність у використанні термінів неплатоспроможність, фінансова неспроможність та банкрутство, що не береться до уваги юридично.

З іншого боку, відбувається швидка якісна і кількісна зміна кримінальної практики в економічній сфері, методів, цілей, видів та мотивів економічної злочинності. Отже, кримінальні похідні інституту банкрутства трансформуються разом із економічною системою.

Проблему сумнівних банкрутств доцільно починати розглядати із визначення критерію, що визначає банкрутство кримінальної природи і відрізняє його від банкрутства не навмисного, такого, що сталося через некомпетентність менеджерів чи недоцільність дій, недбалість у оцінці стану підприємства. На сучасному етапі цей критерій розроблено на недостатньому рівні і в більшості випадків, зводиться до факту навмисного заподіяння шкоди.

На нашу думку, первинною ознакою має бути кримінальний намір, кінцева мета, яка може відрізнятися від результату дій направлених на реалізацію сумнівного банкрутства на моменті притягнення до відповідальності. Якщо неправомірні дії було встановлено на одному з етапів підготовки чи ініціації процедури банкрутства, то заподіяна шкода може бути значно меншою, навіть не суттєвою, що стане підставою до класифікації злочину як необережного банкрутства чи декриміналізованого прийняття невиправданих економічних та управлінських рішень. Саме тому критерій наміру має розроблятися більш детально та моделюватися через ту фінансову інформацію, на підставі якої було виявлено ознаки фіктивності банкрутства. Першим кроком до цього має стати класифікація цілей та намірів сумнівного банкрутства. Варто відмітити, що єдиний безсумнівний вид банкрутства – реальне, варто визначати не як нездатність підприємства відновити фінансову стійкість, а як неможливість задовольнити вимоги кредиторів і виконати пред'явлені йому боргові зобов'язання у встановлений для цього термін. Поняття фінансової стійкості певним чином суб'єктивується через фінан-

сову політику підприємства, та використання фінансового левериджу, ступеню автономності капіталу, його структури, ступеню ліквідності активів. Так, недоцільно порівнювати, наприклад, погіршення фінансового становища та умови прийняття тактичних рішень для компаній з приволованням короткострокових боргів та довгострокових зобов'язань. Чи таких, що за специфікою мають різні показники швидкої ліквідності, такі, що використовують агресивну стратегію з такими, що фінансують витрати за рахунок власного капіталу та довгострокових позичок. Різні строки методи та можливості відновлення фінансового стану для компаній з різними умовами діяльності унеможливує підхід до визначення банкрутства тільки як нездатності відновити фінансову стійкість, тобто через термін фінансової нездатності. Саме неможливість відновити платоспроможність задля розрахунку з контрагентами, фінансовими та товарними кредиторами, бюджетом через справжні видатки використовуваних коштів урівнює умови для всіх компаній у процесі та процедурі банкрутства.

Ряд вчених також відносить технічне банкрутство швидше до категорії реального ніж до кримінальних видів. Однак ми пропонуємо розглядати технічне банкрутство як будь-яке інше у якості бази для сумнівного банкрутства. Якщо суть технічного банкрутства полягає у критичній масі дебіторської заборгованості, то такий вид кримінального банкрутства, за яким значні кошти у товарному чи грошовому еквіваленті через статті дебіторської заборгованості, а потім статті сумнівних та безнадійних боргів виводяться з підприємства, що спричиняє його банкрутство, доцільно розглядати це, як сумнівний вид банкрутства за типом технічного, доведення до технічного банкрутства, прискорене технічне банкрутство. Як бачимо, із паралельної категорії, технічне банкрутство виводиться в субкатегорію кримінальних видів банкрутства. Це дозволяє виявляти ознаки фіктивності не тільки у випадках традиційного типу банкрутства, а також у технічному, яке часто є тільки проміжним етапом перед реальною не відтворюваною платоспроможністю. До того ж елементи технічного банкрутства можуть складати злочинний намір приховання фіктивності чи навмисності банкрутства через створення специфічних умов дефіциту коштів, що нібито зумовлює й обґрунтовує необхідність реалізації основних активів, знецінення їх на момент реалізації, конвертація валютних коштів за задалегідь не вигідними валютними свопами, використання резервних фондів та іншими недоцільними економічними рішеннями.

Отже, доцільне не тільки виділити та подати визначення видам кримінального банкрутства, що розроблялося багатьма вченими, а й класифікувати банкрутство за наміром, коли він розглядається як криміноутворюючий фактор. Традиційно, до кримінального банкрутства відносять навмисне, фіктивне та неправомірні дії при банкрутстві, але в такого роду класифікації доцільно розглядати також приховане та кероване банкрутство через їх кримінальний характер (табл. 1).

Види сумнівних банкрутств за криміноутворюючим фактором

Вид кримінального банкрутства	Визначення	Злочинний намір/криміноутворюючий фактор
Навмисне банкрутство	Доведення підприємства до неплатоспроможності, прийняття економічних рішень, що призвели до критичних збитків підприємства, цілеспрямований план зі створення ситуації банкрутства.	Продаж/купівля підприємства за заниженою ціною. Приватизація/відчуження підприємства. Підстави для отримання прибутку від процедури керованого банкрутства. Несплата (ухилення) від сплати суми кредиторської чи податкової заборгованості з метою використати кошти у власних цілях. Зрив фінансування проекту консорціуму. Списання дебіторської заборгованості афілійованих фірм задля використання коштів у власних цілях. Створення тиску та зміна кон'юнктури в монополістичних, олігополістичних конкуренціях, картелях. Відмивання коштів головною фірмою через збанкрутіння дочірніх.
Фіктивне банкрутство	Згідно з законодавчими та нормативними актами України фіктивне банкрутство визначається як свідоме оголошення заздалегідь помилкової, хибної інформації, даних, заяв про фінансову неспроможність виконувати зобов'язання за умови, що реальний економічний стан не відповідає заявленому.	Головним наміром є приховання реального стану для ухилення від сплати податків та обслуговування боргів. Приховання джерел доходу кримінальних трансакцій нелегальних угод. Приховання реального фінансового стану контрагентів, поглинання/ухилення від поглинання. Створення умов для отримання державної допомоги, пільг, реструктуризації боргу.
Неправомірні дії під час процедури банкрутства	Полягають в першу чергу, у неадекватних діях з подачі документів, заяви про визнання підприємства банкрутом. Приховування даних що підтверджують чи спростовують це. Перешкоджання діяльності арбітражного керуючого. Прямая фальсифікація бухгалтерської звітності та фальсифікація або знищення документів підтверджуючих характер зв'язків з контрагентом.	На відміну від інших типів банкрутства у цьому наміром може бути і бажання приховати неспроможність компанії (фактичне банкрутство). Такі дії мають місце коли процедура банкрутства ініціюється за позовом кредиторів чи в результаті аудиторської перевірки. Однак ознаки таких дій можливо розпізнати у будь-якому типі банкрутства і окремо вони не будуть мати конкретизованого наміру. Отже, важливо розуміти чи справа є саме у неправомірних діях чи вони супроводжують інший приклад кримінального банкрутства. Важливим криміноутворюючим фактором є намір приховання іншого злочину, частіше більш тяжкого.
Приховане банкрутство	Свідоме приховування даних про реальний стан платоспроможності підприємства. Зниження прибутковості чи збільшення заборгованості не відображене у фактичних об'ємах, що дає змогу удавати видимість стабільної ситуації. Не подання у певний строк за відповідних умов заяви про банкрутство.	На відміну від неправомірних дій під час банкрутства, приховане банкрутство слід розуміти як намір свідомо ошукати контрагентів, користуватись коштами кредиторської та дебіторської заборгованості не маючи підстав вважати платоспроможність підприємства такою, що може бути відновлена і не маючи чіткої стратегії та плану оперативних дій щодо відновлення фінансової стійкості. Часто злочинним наміром прихованого банкрутства є виведення усіх можливих активів реалізація найбільш ліквідних активів перед ініціацією процедури банкрутства.
Кероване банкрутство	Кероване банкрутство – це управління процедурою банкрутства після оголошення підприємства неплатоспроможним.	Спрямовуються на отримання від процедури банкрутства максимальної вигоди (від призначення арбітражного керуючого, лояльного до підприємства, до фіктивної санації й отримання ажіо). Можливість виводити, передавати, відчужувати майно до того, як воно буде реалізоване на користь кредиторів. Після нововведення про досудову санацію, метою стає використання договору боржника – кредитора для незаконного реструктурування боргів.

Джерело: складено автором

Правильна ідентифікація наміру за ознаками злочинності допомагає правильно визначити вид банкрутства і навпаки, ознаки того чи іншого виду дозволяють судити про намір тобто про ступінь тяжкості злочину його суспільної та фінансової небезпеки, що важливо для встановлення адекватних засобів покарання та розробки превентивних методів.

Основні проблеми при ідентифікації злочинів є співпадіння методів скоєння правопорушення. Наприклад, схема передачі майна використовується у

навмисному банкрутстві, керованому банкрутстві, неправомірних діях при банкрутстві, але слід зважати на те, що це, зазвичай, можливо за участі афілійованих осіб, майно яких цілком імовірно розглядатиметься в ході розслідування, то має місце і продаж майна. За своєю правовою суттю всі процедури, окрім ліквідації, є процедурами не банкрутства, а відновлення неплатоспроможності. Отже, як вважає П. Пригуза, вести мову про доведення до банкрутства як про злочин на цьому етапі ще зарано [1]. При цьому, саме шлях

прямого продажу майна зазвичай відносять до реалізації схеми навмисного банкрутства, що може становити принципову помилку. Фальсифікації характерні для всіх видів кримінального банкрутства, тому значущість їх для класифікації не є очевидною. До того ж, важливо зазначити, що часто фірма не вдається до фальсифікації документів, бо у товарно-господарському документообізі цього можна уникнути через нефактичні трансакції з контрагентами, які на відміну від фальсифікованих документів важко перевірити і, які у висновку не складатимуть доказової бази. Наприклад, накладні на відвантаження продукції дочірній фірмі чи філіалу без фактичної передачі товару в балансі буде створювати дебіторську заборгованість, яка погіршить показники фінансової стійкості, матиме вплив на ліквідність і стане однією з підстав для фіктивного банкрутства. Фальсифікація даних найбільш актуальна для прихованого банкрутства, але по суті збігається з приховуванням, яке також використовується у керованому банкрутстві.

Прийняття хибних управлінських рішень, наразі, є найбільш популярним шляхом скоєння кримінальних банкрутств. Навмисне прийняття таких рішень, на практиці, доводиться досить складно, бо може трактуватися як недбалість, некомпетентність, чи навіть мити певне економічне обґрунтування, відповідні розрахунки, що буде розглядатися, як варіативність ситуації. Достатньо розповсюдженим прикладом при цьому виступає вкладання коштів в додаткові резервні фонди та нематеріальні активи проекти розробки нової маркетингової стратегії, орендування, тимбілдинг, навчання персоналу, тощо. Проконтролювати роботу таких специфічних фондів досить важко, а їх доцільність розраховується суто теоретично. Без будь-яких імперативних даних компанії, лише за узагальненим досвідом використання таких видів бізнес

активності серед інших компаній. При цьому, явно завищені очікування закладені у розрахунки доцільності легко пояснюються даними опитувань, досліджень та статистичних даних із загально доступних джерел. Характерним є те, що якщо під час кризи для компанії загально прийнято реорганізувати та ліквідувати підрозділи з розмитими функціями і некокретизованими результатами робіт, то у випадках навмисного і фіктивного банкрутства такі підрозділи навпаки організуються чи розширюються, на їх діяльність виділяється окреме фінансування, по суті покладається основна місія виведення компанії з кризи. При цьому, фінансування важливих підрозділів, виробництва і таке інше, зменшується, зменшуються виплати по обслуговуванню заборгованості, а якщо при цьому велика частка дебіторської заборгованості переходить до статті сумнівної та безнадійної цього може бути достатньо для імплементації процедури банкрутства. Важливість цієї проблеми засвідчена і міжнародним досвідом. Так, справи про банкрутства, що паралельно розглядаються у місцевому суді США та спеціальною агенцією з банкрутств іноді виносять різні вердикти не тільки що до виду банкрутства але й навіть щодо кримінального чи законного характеру процедури [2].

При схемі прискороного банкрутства, нераціональність рішень призводить до динамічного накопичення кредиторської заборгованості і поступового збільшення боргового тягаря. Це може бути здійснено наприклад, через агресивну політику підприємств, коли воно вдається до фінансування змінної частини оборотних активів та навіть частини поточних через залучення короткострокових кредитів, плавно збільшуючи показники постійних та змінних витрат і зменшуючи власний оборотний капітал до моменту коли він переходить до від'ємного значення.

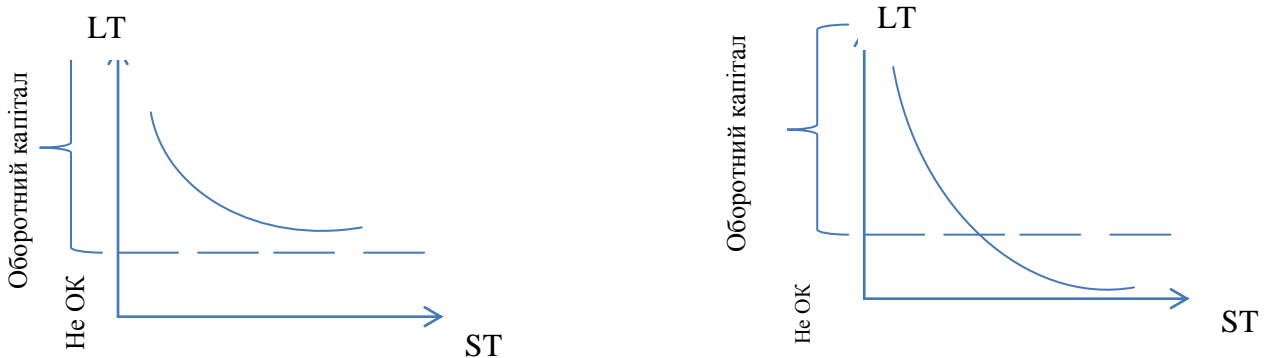

Рис. 1 Схема прискороного банкрутства через фінансову політику підприємства

За ситуації коли власний оборотний капітал стає менше 0 необоротні активи мають фінансуватися за рахунок короткострокових зобов'язань що без належних економічних підвалин та особливості виробничого циклу призведе до банкрутства. Якщо мова йде про прискорене умисне чи фіктивне банкрутство заздалегідь відомо, що немає об'єктивних економічних причин для такого способу фінансування видатків але обґрунтовується це суперагресивною політикою компанії, прагненням до збільшення рентабельності власного капіталу, але збільшення фінансової залежності призводить до банкрутства.

Іноді складні схеми фіктивних банкрутств реалізуються через протиріччя у аналізі даних фінансової звітності. Наприклад, зменшення кредитної заборгованості, але за рахунок основних засобів, через продаж майна по заниженим цінам або передачу майна, ринкова вартість якого, є суттєво вищою за суму погашення кредиту [3].

Таким чином, до завершення злочинної схеми лише за шляхом її реалізації встановити реальні наміри і вид банкрутства, ступінь його сумнівності досить проблематично. На прикладі підприємства Запорізької області «Завод імені Шевченка» відтворюється

ситуація за якою до останньої стадії оборудки можна було характеризувати банкрутство як неоправдані дії, некомпетентні рішення про фінансування новостворених підприємств (дочірніх). Наступним кроком було об'єднання цих підприємств у торговий дім, змінено юридичну адресу, що також не давало підстав для звинувачень до тих пір доки фірми не ліквідувались, а оскільки окрім активів заводу на них був переписаний і борг заводу, головне підприємство подало заяву про банкрутство [4].

Аналогічна ситуація відбулась у випадку «Бердянського заводу скловолокна», коли фактично фірма у яку були переведені активи, яка мала боргові зобов'язання, виявилась навмисно створеною фіктивною фірмою, яка зникла через посередників, реалізувавши приміщення, за яким була закріплена змінена після реорганізації юридична адреса [4].

Детальніше пропонується розглянути більш складну схему банкрутства з метою продажу за зниженою ціною на прикладі підприємства «ПівденДизельМаш» у місті Токмак. Кредитори першої черги, зокрема ПАТ «Приватбанк» ініціювали процедуру визнання підприємства банкрутом на основі боргу у майже 8 млн грн. Але при цьому підприємство фактично не визнали банкрутом, призначивши санацію, але її процес не сприяв відновленню роботи і формуванню бази для повернення боргу. Натомість керуючий санацією Залуцька О. С. подала до суду проект мирової угоди за яким ВАТ «ПівденДизельМаш» має задовольнити інтереси кредитора першої черги ПАТ «Приватбанк» у розмірі 20000,56 грн. за рахунок передачі боржником у власність ПАТ «Приватбанк» залишків заставного майна. Господарський суд Запорізької області відмовив у затвердженні мирової угоди, проте саме ВАТ «ПівденДизельМаш» та ТОВ «Токмак-енергодизель» звернулись до вищого господарського суду України з касаційними скаргами. Тобто, по суті, виступаючи за відчуження виробничих потужностей що при борзі у 7722402,14 грн тільки перед боржниками першої черги та 10202139,14 грн перед кредиторами другої черги, унеможливило повернення цього боргу шляхом відновлення платоспроможності. Отже, єдиним варіантом, згідно до пункту 3.2 мирової угоди джерелом погашення боргу кредитором другої черги є реалізація товарно-матеріальних цінностей. При цьому, судом другої інстанції було встановлено, що кредиторам були присутні і висловлювали заперечення щодо умов угоди, пояснили, що з ними не було погоджено ні порядку погашення ні вимог ні яке саме майно буде передано [5; 6].

Отже, сумнівність процедури банкрутства полягає в наступних факторах:

- припинення фактичної санації, натомість укладання проекту мирової угоди за яким передбачається відчуження та реалізація активів;
- матеріальні вимоги до кредиторів про повернення різниці між переданим у власність майном і їх кредиторськими вимогами у рамках реструктурованого боргу;
- фактична незгода і відсторонення кредиторів від укладання мирової угоди, при тому, що скарги на дії учасників ліквідаційної процедури в процесі банкрутства можуть оскаржувати не тільки учасники провадження, але й будь-які інші особи [7].

Порушення закону України «Про введення марагаторію на примусову реалізацію майна». Неправомірні дії полягають у тому, що заборона на відчуження об'єктів нерухомого майна та інших основних засобів виробництва, що забезпечують ведення виробничої діяльності цим підприємством, торкається державних підприємств та господарських товариств, у статутних фондах яких частина держави становить не менше 25 %. При цьому, частина держави у статутному фонді ВАТ «ПівденДизельМаш» складає 69 % [6].

Все це свідчить про те, що сторона ВАТ «ПівденДизельМаш» не намагалася відновити платоспроможність підприємства і навіть зберегти майнові цінності і виробничі потужності, тобто свідомо вела до визнання підприємства банкрутом. Дії ВАТ «ПівденДизельМаш» проаналізовано згідно таблиці 1.

1. Припинення процедури санації, безумовно, відноситься до свідомого плану доведення до банкрутства на користь цього ж виду говорять й умови відчуження виробничого устаткування, що унеможливило відновлення основної діяльності.

2. Порушення закону України «Про введення марагаторію на примусову реалізацію майна» класифікується як неправомірні дії за умов банкрутства.

3. Сплата боргів кредиторам четвертої (!) черги за рахунок матеріальних цінностей вказує на навмисне банкрутство, так як має на меті відчуження матеріальної бази підприємства.

4. Вимоги до кредиторів про повернення коштів різниці при тому, що вони повертаються за умови передачі у власність майна, що становить основні активи підприємства, тобто не можуть бути використані для відновлення виробничої та фінансової діяльності, можна віднести до шляхів отримання максимальної вигоди від процесу банкрутства що є ознакою керованого банкрутства

5. Той факт, що саме сторона ВАТ «ПівденДизельМаш» оскаржувала рішення про відмову у визнанні мирової угоди і припиненні повноважень арбітражного керуючого Залуцької О. С., підтверджує, що руйнівні для підприємства умови договору були вигідні в першу чергу ВАТ «ПівденДизельМаш», що вказує на свідомість рішень у доведенні підприємства до банкрутства.

Отже, згідно з аналізом більшість дій підпадає під категорію навмисного банкрутства. Першим у переліку намірів зазначено купівлю/продаж за заниженою ціною. Повертаючись до прикладу підприємства ВАТ «ПівденДизельМаш» результуюмо: у березні 2015 року завод «ПівденДизельМаш» було продано на аукціоні за ціною 4 млн. грн. при тому, що його початкова вартість складала 41 млн. грн. Таким чином, на практичному прикладі доведено зв'язок виду кримінального банкрутства, дій, що його супроводжують та наміру що його зумовлює.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у даному дослідженні було зроблено спробу розкрити сутність зловживання інститутом банкрутства через аналіз видів сумнівного та кримінального банкрутства, яким надано економічну та правову оцінку. Методом компаративного аналізу було доповнено і розширено ряд ознак, притаманних, окремим ви-

дам. Окремо розглянуто специфіку таких видів кримінального банкрутства, як кероване та сумнівне технічне, дослідження яких досі були досить поверховими. У результаті отримано додаткові підстави для виокремлення цих видів у самостійні, такі, які мають ряд специфічних ознак і подальше ототожнення їх з іншими видами є недоцільним. Проаналізовано деякі схеми сумнівних банкрутств, співвідношення дій підприємства, його поведінки на ринку, економічних та управлінських рішень дає підстави говорити про тісний взаємозв'язок кримінального наміру зі структурою способів та прийомів його втілення. Ця інформа-

ція узагальнена в комплексній класифікації видів сумнівного банкрутства за криміноутворюючим фактором. Економічна обґрунтованість такої класифікації апробована на прикладі банкрутства підприємства «ПівденДизельМаш», що практично підтверджує основні положення класифікації. На наш погляд, такий підхід, може суттєво покращити не тільки процедуру розслідування економічних злочинів та надання їм об'єктивної оцінки, але й стане корисним на всіх рівнях економічної та фінансової діагностики стану підприємства в цілому та характеру банкрутства зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пригуза П. Об'єктивна сторона злочину при доведенні до банкрутства // Юридичний вісник України. – 2012. – № 38 – С. 8–9.
2. Clancy Noreen. Identifying fraud and error in personal bankruptcy filings / Noreen Clancy, Stephen J. Carroll. Pittsburgh. RAND.
3. Крикунова (Шадрова) І. В. Умисне та фіктивне банкрутство підприємств: теоретико-методичні та прикладні аспекти / Крикунова (Шадрова) І. В. // Молодіжний науковий журнал. – 2015. – № 5(49).
4. Проскуріна Н. М. Фіктивне банкрутство як загроза економічній безпеці підприємства / Проскуріна Н. М., Домашенко Ю. В. // Науковий вісник. – 2011. – № 2. – С. 174–183.
5. Приходько О. В Запорізькій області завод «ПівденДизельМаш» продали за безцінь будівельній фірмі / Приходько О. // Газета «Субота Плюс». – 2015. – № 20(847).
6. Постанова Вищого Господарського Суду України [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v_638600-07.
7. Белкін Л. М. Сумнівні банкрутства в Україні як результат неналежного державного управління – Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток».
8. Офіційний сайт Запорізької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua>.
9. «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Закон України від 30 червня 1999 р. № 784-Х зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.

Л. С. Мельничук, І. В. Крикунова,

Черноморський державний університет ім. Петра Могили, г. Николаев, Україна

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОМНИТЕЛЬНОГО БАНКРОТСТВА В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЕ

В статье рассмотрено проблему существования такого явления, как сомнительное банкротство, детализировано его составные части и проявления в современных экономических условиях. Сделано попытку детерминации основных понятий и терминов банкротства, для более глубокого анализа этих явлений. По результатам исследования разработано собственную классификацию, что соединяет виды сомнительного банкротства и конкретный преступный умысел, что является основной целью экономического преступления. Детально рассмотрено пример сомнительного банкротства предприятия «ЮгДизельМаш» и проанализировано его согласно классификации, что предлагается.

Ключевые слова: банкротство; криминальное банкротство; преступный умысел; фиктивное банкротство; умышленное банкротство; скрытое банкротство; руководимое банкротство; экономические решения.

L. S. Melnychuk, I. V. Krykunova,

Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF QUESTIONABLE BANKRUPTCY IN THE CURRENT ECONOMIC ENVIRONMENT

The article deals with the problem of the existence of such phenomena as questionable bankruptcy, its components and displays in the current economic conditions are detailed. For deeper analysis of these phenomena basic concepts and terms of bankruptcy are tried to be determined. According to the research own classification, which combines kinds of questionable bankruptcy and specific criminal intents which are the main goal of economic crime is elaborated. An example of questionable bankruptcy of enterprise «YugDizelMash» is detailed reviewed and analyzed according to the proposed classification.

Ke ywords: bankruptcy; criminal bankruptcy; criminal intent; fictitious bankruptcy; deliberate bankruptcy; concealed bankruptcy; led bankruptcy; economic decisions.